

สถานการณ์การจัดการสิ่งแวดล้อม และพลังงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทศวรรษที่ผ่านมา

สมชาย จรรย์เจริญ

อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเมืองแกลง ผู้อยู่เบื้องหลังเมืองต้นแบบ “แกลงโมเดล”

บทความนี้จะเขียนจากประสบการณ์ที่ได้ทำงานในองค์กรเทศบาลมากกว่าสิบปี บวกกับที่ได้เป็นพลตระเวนมาอีกกว่าสามปี เพื่อออกงานด้านที่สนับสนุนและพัฒนาการจัดทำแผนของเทศบาลกว่า 30 แห่งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การร่วมให้คำปรึกษาในโครงการทำเมืองสู่เมืองคาร์บอนต่ำ การจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของเทศบาล การร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาตัวชี้วัด การตรวจประเมินเอกสารรายงาน

และการตรวจพื้นที่เทศบาลที่เข้าประกวดรางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ซึ่งจะเป็นความคิดเห็นและข้อสังเกตเฉพาะตนดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนา ยิงขาดความเป็นระบบ

แม้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองจะครอบคลุมเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ ว่าเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญก็ตาม แต่โดยส่วนใหญ่ ยุทธศาสตร์ดังกล่าว ส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานะการจัดฝึกอบรม การให้ความรู้ การรณรงค์สร้าง

จิตสำนึก การทำกิจกรรมในรูปแบบการพิธีกรรมมากกว่าการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เช่น การปล่อยปลา การปลูกต้นไม้แต่ในวันสำคัญกันเรื่อยมาปีแล้วปีเล่าเท่านั้น ทั้งนี้ก็อาจมีหลายสาเหตุ เช่น พื้นที่อาจยังไม่ได้รับผลกระทบ หรือทำกันอยู่แต่ในสถานะนี้เรื่อยมาเพราะงบประมาณไปมุ่งเน้นงานด้านอื่นมากกว่า หรือเพราะทำเพียงเพื่อให้ได้ชื่อว่าทำ โครงการส่วนใหญ่เพียงแค่วันเดิวนปี และ พ.ศ. ให้เป็นปัจจุบัน ส่วนจะได้ผล มีประโยชน์จริงคุ้มค่าหรือไม่ แทบจะไม่มีการประเมินวัดผล

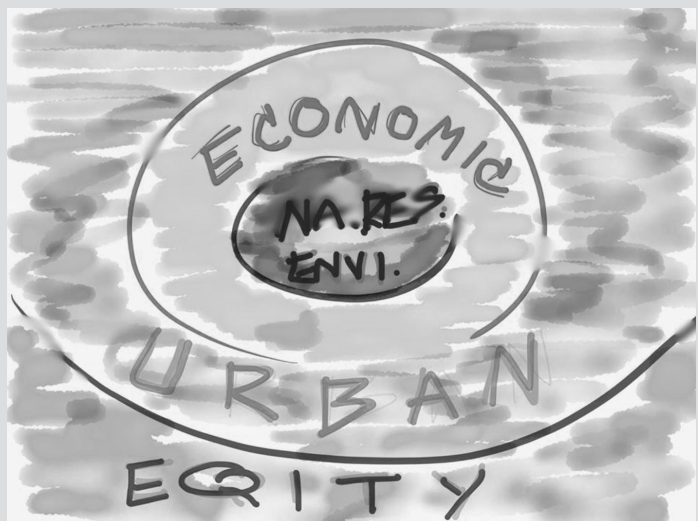
ทัศนคติด้านวิธีการงบประมาณ

ปัญหาความฝืดใ่ว่างงบประมาณจำกัด หรืองบประมาณมีน้อย หรือไม่มีงบประมาณ เป็นสาเหตุทำให้งานการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ถูกพิจารณาเป็นลำดับท้ายๆ เสมอ แต่แท้ที่จริงแล้ว ถ้าปรับทัศนคติด้านวิธีการงบประมาณกันใหม่ว่า “ไม่มีโครงการมากหรือน้อยกว่าใคร” เพราะงบประมาณส่วนแรกมาจากเงินรายได้หมวดภาษีค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่ท้องถิ่นเป็นคนจัดเก็บเองจากการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ อาทิ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ค่าธรรมเนียม ค่าอากร เป็นต้น มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและจำนวนธุรกิจในพื้นที่งบประมาณส่วนที่สองมาจากรัฐจัดเก็บให้แล้วจัดสรรกลับมาในพื้นที่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีนิติกรรมที่ดิน ภาษีสรรพสามิต เป็นต้น จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่เองเช่นกัน งบประมาณก้อนสุดท้ายมาจากเงินอุดหนุนตามจำนวนประชากรที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ในอัตราต่อรายหัวประชากรที่เท่ากัน จึงมาขมวดอยู่ที่สำหรับเมืองขนาดใหญ่ มีคนมาก มีธุรกิจมาก ปัญหาจึงมากตาม แม้ได้งบประมาณมากและสำหรับเมืองขนาดเล็ก เมื่อมีคนน้อยกว่า มีธุรกิจน้อยกว่า ปัญหาจึงน้อยกว่า งบประมาณก็น้อยกว่าเป็นธรรมดา ตรงนี้ เรื่องวงเงินงบประมาณจึงจัดสรรได้เหมาะสมกับขนาดเมืองขนาดคนของแต่ละพื้นที่นั่นเอง ท้องถิ่นจึงต้องคิดกันใหม่ว่า ไม่มีใครมีงบประมาณมากกว่าหรือน้อยกว่าใคร แต่อยู่ที่จะใช้งบประมาณที่มีอยู่นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลกว่ากันหรือไม่ต่างหาก เมื่อเป็นดังนี้ งานจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานจึงจะมีการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาแทน

การอ้างเรื่องงบประมาณจำกัด หรือไม่เสียตายเป็นจะมาใช้กับด้านนี้อีกต่อไป

ฐานข้อมูลต้นทุบธรรมชาติในพื้นที่

ท้องถิ่นส่วนใหญ่ มีการจัดทำแผนพัฒนาออกมาเป็นตัวโครงการต่างๆ มากกว่าการจัดทำแผนเชิงระบบหรือเชิงพัฒนาอย่างมีกระบวนการกล่าวคือ อาจมีการให้ค่าน้ำหนักน้อยกับการจัดทำและเก็บรวบรวมและวิเคราะห์เรื่องราวจากฐานข้อมูลด้านต่างๆ อาทิ ด้านทุนธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ด้านลมฟ้าอากาศ แม่น้ำคูคลอง เรื่องฤดูกาล เรื่องปริมาณน้ำฝน ฯ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดตัวออกแบบลักษณะการอาชีพที่เชื่อมโยงมาสู่การทำมาหากินของผู้คนน้อยใหญ่ในพื้นที่เมื่อฐานข้อมูลส่วนนี้ไม่เพียงพอ หรือศึกษาไม่ถ้วนถี่ โครงการต่างๆ ที่ออกมาก็ไม่อาจตอบสนองหรือส่งเสริมเรื่องปากท้องเรื่องเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ตรงเป้าหมายเท่าที่ควร เมื่อเป็นดังนี้เข้าความตระหนักเข้าใจเหตุผลและความสำคัญของเรื่องสิ่งแวดล้อมและพลังงานซึ่งบวกรวมเรื่องดินฟ้าอากาศ เรื่องมาตรการที่จะช่วยส่งเสริมรักษา

มนุษย์ควักเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาสร้างธุรกิจทำรายได้อยู่รวมกันเป็นเมือง งานการจัดการสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อความยั่งยืนและเป็นธรรมจึงมีความสำคัญ

ทุนทางธรรมชาติในพื้นที่ซึ่งย่อยลงไปอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ เราจึงทำกันแต่เรื่องถนน ท่อ ไฟ ทาง เรื่องแจกหมวก แจกเสื้อ แจกถุงผ้ากันเท่านั้น หรือเรื่องอสม.ที่ต้องจับคู่กับการแจกทรายอะเบทกำจัดลูกน้ำยุงลาย เป็นต้น จนไม่ขยับไปไหนกันสักเท่าไร

การพิจารณาโครงการ

โครงสร้างการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในส่วนของกองวิชาการและแผนงาน ซึ่งมีหน้าที่ในการรวบรวมจัดทำข้อมูลฐานของเมือง และรวบรวมแผนงานของกองฝ่ายต่างๆ มาเข้ากระบวนการจัดทำเป็นแผนพัฒนาเทศบาลนั้น มีข้อน่าสังเกตคือ ในกรอบมีการกำหนดเจ้าหน้าที่งานประชาสัมพันธ์ งานนิติการ งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเอาไว้ แต่ในทางปฏิบัติ จะให้ค่าน้ำหนักไปกับการพิจารณาความถูกต้องของแผนงานโครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามระเบียบหรือไม่ มากกว่าเนื้อหาข้อมูลการเชื่อมโยงที่หากไปก่อนจะกำหนดออกมาเป็นแผนงานโครงการ ไม่ได้ศึกษาเรื่องการคำนวณความเหมาะสม ความคุ้มค่าของโครงการกับประโยชน์ที่จะได้ จึงไม่อาจให้ข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจสั่งการได้เท่าที่ควร และที่สำคัญคือไม่มีเรื่องของการคาดการณ์ การพิจารณาแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นของเรื่องต่างๆ ในสารบบเมือง การจัดทำแผนพัฒนาหรือโครงการที่ออกมา จึงไม่มีการตั้งเป้าหมาย ขาดเนื้อหาของกระบวนการที่จะมุ่งไปสู่ และขาดกรอบระยะเวลาที่จะเดินไปเพื่อบรรลุผล แผนงานหรือโครงการที่ปรากฏจึงมีลักษณะเดิมๆ เป็นชิ้นๆ ทำจบไปเป็นปีๆ ไม่มีการติดตามประเมินผลความสำเร็จคุ้มค่าในความเป็นจริง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในเมืองไม่ทันการและได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของภาคเอกชน

ขอบเขตพื้นที่

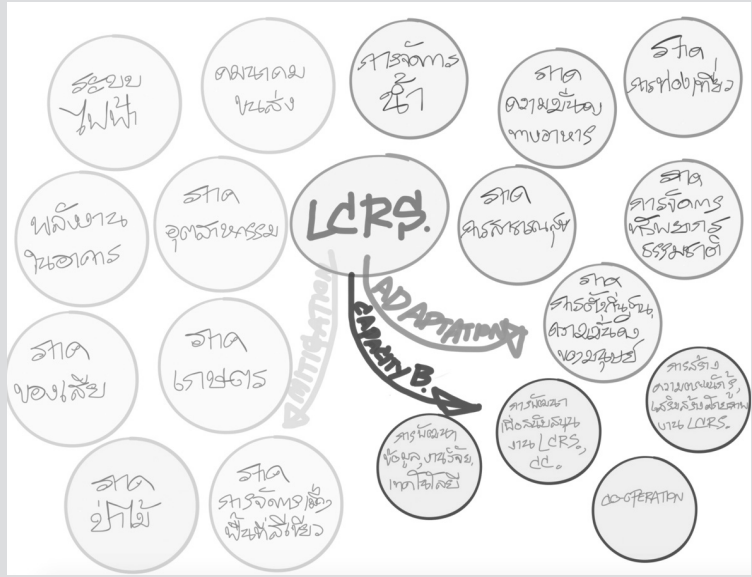
หลักเกณฑ์การแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกมาเป็นเขตๆ ดังที่เป็นอยู่นี้ จริงอยู่ที่ด้านหนึ่ง การมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมากจนบางครั้งเหมือนเบียดหัวแตก ย่อมทำให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปได้รวดเร็วกว่ารูปแบบเดิมที่เป็นตาที่มองไม่เห็น มือที่คว้าไม่เจอ หรือเอื้อมมาไม่ถึง แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็มีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่งผลถึงด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน เพราะเรื่องดินฟ้าอากาศ ทุนทางธรรมชาติไม่อาจแบ่งเขตได้ หรือตัวอย่างเช่น เป็นที่เข้าใจได้ว่าระบบเศรษฐกิจของเมืองเกิดจากรายได้ของคนในภาคเกษตรนอกเมืองนอกเขตพื้นที่ที่อยู่รอบๆ เป็นส่วนใหญ่ทั้งนั้น เพราะประเทศไทย มีลักษณะเป็นพื้นที่เกษตรล้อมรอบพื้นที่เมืองไปทั่ว ถ้าภาคเกษตรรายได้ดี ย่อมส่งผลถึงระบบเศรษฐกิจในเมือง แต่ครั้งจะไปสนับสนุนส่งเสริมให้ภาคเกษตรนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบให้มีความเข้มแข็งมีศักยภาพยิ่งขึ้นก็ติดขัดเรื่องมีพื้นที่รับผิดชอบไม่สามารถทำได้ แม้รู้ทั้งรู้ว่าพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อระบบธุรกิจในเมือง เรื่องวงจรทางเศรษฐกิจไม่มีเขตทางการปกครอง แต่กลับได้รับผลจากเหตุดังกล่าว

กรอบการจัดทำแผนพัฒนา

กรณีการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ยังมิได้แยกส่วนออกไปเป็นแผนพัฒนาเฉพาะด้านเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ที่มีสามประเด็นใหญ่เป็นกรอบอยู่คือ แผนด้านการลดบรรเทาปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Mitigation) แผนด้านการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Adaptation) และแผนด้านการพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถขององค์กรและบุคลากรในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Capacity Building) แต่ยังคงอาศัยกรอบการจัดทำแผนรวม (Template) เพื่อผลิตโครงการต่างๆ ออกมาดำเนินการ จึงทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมาอาจไม่ได้ส่งผลกระทบที่เป็นประโยชน์ คุ้มค่า วัตถุประสงค์ ต่อพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่หากอาศัยกรอบการจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นความร่วมมือให้เกิดการรองรับสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง

แล้ว จะมีความชัดเจนแหลมคมในการกำหนดโครงการได้ถูกต้องและมีทิศทางที่มีประสิทธิภาพขึ้น เพราะแผนด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้แบ่งประเด็นที่จะลดไว้ 8 สาขา คือ การจัดการของเสีย การจัดการด้านคาร์บอนนาคมขนส่ง การจัดการด้านการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กร การจัดการด้านภาคการเกษตร การจัดการด้านป่าไม้ การจัดการด้านพื้นที่สีเขียวในเมือง การจัดการด้านอุตสาหกรรม และการจัดการด้านการใช้พลังงานต่างๆ ในภาคเมือง

ขณะที่แผนด้านการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ระบุไว้ 6 สาขา คือ ด้านการจัดการน้ำ การจัดการด้านความมั่นคงทางอาหาร การจัดการด้านการท่องเที่ยว การจัดการด้านการสาธารณสุข การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์

ภาพแสดงการออกแบบแผนงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ที่ครอบคลุม 3 กลุ่มงาน 18 สาขาการดำเนินงาน

ส่วนแผนการพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถขององค์กรและบุคลากรนั้น ได้ระบุไว้ 4 สาขา คือ การพัฒนาด้านการจัดทำข้อมูลงานวิจัย และเทคโนโลยี การพัฒนาด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเมืองหรือสังคมคาร์บอนต่ำ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรเพื่อผลักดันประสิทธิภาพในการจัดทำแผน และการพัฒนาเสริมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องขับเคลื่อนวาระดังกล่าว

หากได้อาศัยกรอบข้างต้นในการออกแบบแผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แทนที่จะมุ่งกำหนดแผนที่เป็นโครงการๆ โดยไม่อาจเชื่อมโยงที่มาที่ไปให้เกิดความต่อเนื่องได้ดังที่เป็นอยู่ ก็จะทำให้ได้ผลลัพธ์การดำเนินงานที่มีทิศทางเป็นประโยชน์เหมาะสมกับพื้นที่ยิ่งขึ้น

ทัศนคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในเอกสารการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเทศบาล แม้ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง

แวดล้อมไว้แล้วก็ตามแต่สาเหตุที่เล็งเห็นความสำคัญกันน้อย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะท้องถิ่นไม่ได้มองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องจำเป็น การตีความหมายของคำว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลายเป็นเรื่องของเมืองในภาพใหญ่ ที่อาจไม่มีผลกระทบใดๆ มากนัก แต่โดยแท้จริงแล้ว จะต้องเข้าใจว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องใกล้ตัว รอบตัว รอบบ้าน อยู่ในชุมชนของทุกคนทุกหนทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากพิจารณาได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ดิน น้ำ อากาศ ก็จะพบว่า เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่อยู่ปลายปากปลายจมูกของเราทุกคนนั่นเอง นั่นคือทรัพยากรดิน น้ำ อากาศ หมายถึง อาหาร และน้ำที่ผ่านปากเข้าสู่อวัยวะภายในร่างกายอันเราทุกคนที่แม้เราเป็นเจ้าของ แต่กลับควบคุมสั่งการอวัยวะภายในไม่ได้เลยสักชิ้น เพื่อไปย่อยให้เกิดเป็นพลังงานเป็นเรียวแรง ขณะเดียวกัน โรคภัยไข้เจ็บของเรามากเกิดจากอวัยวะในที่ได้รับผลมาจากอาหารและน้ำที่ไม่สะอาดหรือมีพิษสะสมทั้งนั้น ส่วนอากาศคือสิ่งจำเป็นยิ่งยวดที่ผ่านช่องจมูกเข้าไปยังปอดเพื่อหมุนเวียนเลือดไปทั่วร่างกายเราทุกคน หากเรามีอาหาร (ดิน) มีแหล่งน้ำ และอากาศที่ไม่มีคุณภาพ ขาดความ

สดใหม่ แต่มีมลภาวะ มีสารพิษแฝงปน และต้องพึ่งพาแหล่งผลิตมาจากที่ไกลๆ จนถึงขั้นเมืองไม่อาจมีความสามารถพึ่งพาตนเองเรื่องอาหาร น้ำ เรื่องปากท้องได้ เราจึงจะเห็นว่าการจัดการเรื่องตรงนี้ย่อมเป็นความสำคัญลำดับต้นๆ ที่ควรให้ความสำคัญก่อนสิ่งอื่นใด เพราะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนหมายถึงการที่คนในท้องถิ่นมีสุขภาพดีมีอายุยืนจากสิ่งเหล่านี้

ระบบการทำงานของภาครัฐ

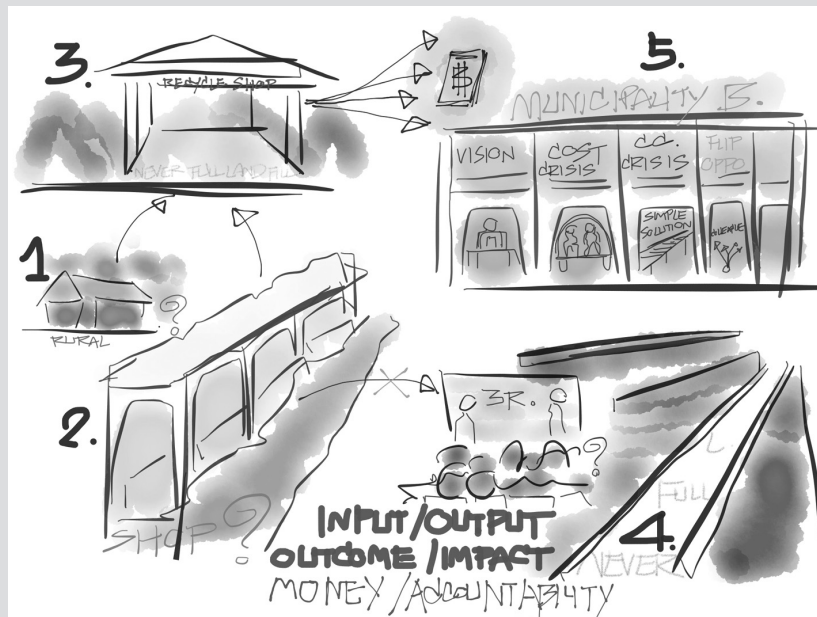
การใช้กลไกของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยงาน เงิน และคนอย่างไม่คุ้มค่า เป็นอีกประเด็นสำคัญหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาต้องเสียโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย กล่าวคือ ในบริบทการกระจายอำนาจลงสู่องค์กรเทศบาลนี้ ได้แบ่งบุคลากรออกเป็นสามส่วน คือ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายสภา ที่ทั้งสองฝ่ายนี้เลือกตั้งมาจากประชาชนในพื้นที่โดยตรง ฝ่ายที่เหลือ

คือข้าราชการและบุคลากรประจำ เมื่อเป็นดังนี้แล้ว กฎหมายได้ให้อำนาจในการพัฒนาเมืองแก่ฝ่ายบริหารไว้ค่อนข้างมากและส่งเสริมการทำงานให้แก่ฝ่ายบริหารมีความแข็งแกร่ง เป็นต้นว่าเมื่อมีโครงการพัฒนาที่ดีและเป็นประโยชน์แก่พื้นที่ นายกเทศมนตรีสามารถจะเรียกประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขอความเห็นชอบในการเพิ่มเติมโครงการได้ทันทีทันใด จากนั้นนำโครงการดังกล่าวรายงานสภาเทศบาลเพื่อทราบ และขอความเห็นชอบงบประมาณจากสภาฯ แล้วมอบฝ่ายประจำไปดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว หากมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ ภายในสามวันก็สามารถทำประกาศจัดซื้อจัดจ้าง ตกลงราคาหรือประกวดราคางานโครงการได้อย่างฉับไว ทันสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา

แต่ในความเป็นจริง หากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายสภาไม่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน อันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ อาทิ มีการเลือกตั้งเข้ามาด้วยการทุจริตซื้อขายเสียง เพราะกลไกควบคุมการเลือกตั้งหมดสภาพ ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่พร้อมจัดการเลือกตั้งให้เกิดความเป็นธรรมได้ จนกลุ่มฝ่ายที่ต้องการเข้ามาครอบงำผลประโยชน์หรือเอื้อพวกพ้อง สามารถเข้ามามีอำนาจได้จนสร้างความเสียหายแก่บ้านเมือง เพราะการขาดสามัญสำนึกในการเข้ามา

ปฏิบัติหน้าที่ กลไกตรงนี้ก็จะมีขับเคลื่อนได้ยาก แม้จะเป็นกลไกที่ทรงประสิทธิภาพ มีความฉับไวในการเข้าพัฒนาหรือแก้ปัญหาได้ทันทั่วๆ ที่มากกว่าองค์กรอื่นๆ อยู่มากก็ตาม งานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงานที่ต้องทำและติดตามกันยาวๆ จึงเกิดปัญหาจากกรณีนี้ได้เช่นกัน

ในฝ่ายบุคลากรเจ้าหน้าที่ประจำเอง ในด้านหนึ่งย่อมได้รับผลกระทบจากการเมือง หากพื้นที่นั้นๆ เป็นการเมืองเพื่อทำร้ายบ้านเมืองตน แต่ในอีกหลายๆ ด้านที่ส่งผลกระทบต่องานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็มีตัวอย่างเช่น ระบบวัฒนธรรมขององค์กร โครงสร้างการบริหารงาน

1. ทำไม่บ่อยังเป็นชนบทเราจัดการขยะกันเองได้ 2.เหตุใดร้านค้าสามารถแยกกล่องกระดาษขายเอง/ตัดโดยไม่ต้องมาอบรม 3.ร้านรับซื้อของเก่าไม่เคยเต็มเหมือนหลุมขยะ 4. กบขยะอินทรีย์ลงในบ่อเลี้ยงไส้เดือนเก่าไร ทำไม่บ่อจึงไม่เคยเต็ม? 5. ในองค์กรเดียวกัน มองขยะต่างกันเสียแล้ว ผู้บริหารมองขยะคือรายจ่าย แต่คนงานประจำกมองขยะเป็นรายได้...ทำไม?

ขององค์กรเองที่มีส่วนทำให้คิดใหม่ทำใหม่ได้ลำบาก จนเข้าทำนองเรื่องเล็กจึงกลายเป็นเรื่องใหญ่ เรื่องง่ายจึงกลายเป็นเรื่องยาก หรือเรื่องควรเร็วกลับกลายเป็นล่าช้า การตรวจวัดประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่อาจทำได้ถึงลูกถึงคนได้เพราะอยู่ในองค์กรเดียวกัน ส่งผลให้ขาดความใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน หรือภารกิจงานประจำ งานด้านการจัดทำเอกสาร การดำเนินตามนโยบายจากส่วนกลางมากจนหมดกำลังจะทำงานใหม่ๆ และที่น่าสนใจก็คือ บางครั้งปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งทางราชการจนหลงลืมว่าตนก็เป็นคนในชุมชนในเทศบาลนั้นๆ คนหนึ่งเองเช่นกัน ใจที่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของบ้านเมื่อน้อยหรือย่อหย่อนการจัดการปัญหาต่างๆ ก็มักจะอาศัยอำนาจนำซึ่งทำให้งานไปต่อได้ลำบาก

ปัญหาต่างๆ จากสาเหตุต่างๆ

หากพินิจเมืองใน พ.ศ. นี้ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะพบว่าต่างก็มีปัญหาคล้ายคลึงกันในเรื่องใหญ่ๆ อยู่ไม่กี่เรื่อง คือ ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างการจัดการของเสีย การจัดการน้ำเสีย ความแออัดด้านการจราจรคมนาคมขนส่งในเมือง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรที่ไม่เท่าทันในการต่อกรกับการเติบโตขยายตัวของประชากรมนุษย์ บ้าน รถยนต์ที่ส่งผลถึงการเกิดมลภาวะแก๊สพิษ น้ำ อากาศ ในพื้นที่ ปัญหาระยะกลางนั้นคือการถดถอยลงของป่า พื้นที่สีเขียว พื้นที่สาธารณะในเมือง อันเนื่องมาจากการพัฒนา ความสิ้นเปลืองงบประมาณขององค์กรเทศบาลไปกับรายจ่ายประจำด้านบุคลากร และการจ่ายค่าพลังงานไฟฟ้าและน้ำมันเชื้อเพลิงที่อาจขาดประสิทธิภาพในการใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อบริการประชาชน เป็นต้น

เรื่องเฉพาะหน้าอย่างขยะ น้ำเสีย ที่มีปัญหาคล้ายกันเพราะจัดการเหมือนกัน คือ ค่าใช้จ่ายสูงลิ่วในการจัดการ เมื่อจัดการขนออกไปแล้วแต่ยังไม่จบ เพราะไปเทกองไว้ทั้งแบบถูกหลักและไม่ถูกหลักแบบยังไม่มีความหมายที่จะไปต่อ หรือมีการแอบเผา เหล่านี้จึงเหมือนเอาเรื่องไปพักรอวันให้เกิดปัญหากันต่อไป จนกลายเป็นชะตากรรมที่เจ้าของพื้นที่ซึ่งเป็นคนก่อตั้งไปรอความหวังจากจังหวัด หรือภาครัฐส่วนกลางทั้งที่ไม่ได้เป็นคนก่อเรื่อง ที่จะแจกจ่ายงบประมาณให้มาแก้ไขซึ่งก็คาดหวังได้ยาก เพราะความที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากมาย ขณะที่ใช้งบประมาณ

ประมาณมากๆ กับโครงการใหญ่ๆ จากส่วนกลางเองก็หมิ่นเหม่ลุ่มเสี่ยงต่อความล้มเหลวในตัวระบบและกระบวนการจัดการภายหลังจัดสรรงบประมาณมาดำเนินโครงการแล้วเสร็จดังที่เคยมีตัวอย่างความรกร้างของซากโครงการใหญ่ๆ ที่ใช้งบประมาณไปมากๆ ให้เห็นอยู่มากมาย แต่ไม่มีการหาความรับผิดชอบใดๆ เหตุที่เป็นเช่นนี้อยู่ทั่วไปเพราะการยอมจำนนรับสภาพหรือไม่คิดที่จะคิดอ่านแก้ไขปัญหาอะไรในพื้นที่บ้านเมืองตนของผู้มีส่วนต้องรับผิดชอบ ไม่มองประเด็นความสูญเสียร้ายแรงขององค์กรไปกับงานด้านนี้จำนวนมากทุกๆ วัน ไม่เข้าใจว่าขยะมีมูลค่าและยังมีพลังงานแฝงอยู่ที่สามารถนำไปแปรรูปใช้ประโยชน์ได้อีกมากมาย และถึงแม้รู้ว่าขยะมีมูลค่าก็จะลงมือทำสิ่งใดนอกกรอบเดิมๆ ได้ยาก เพราะติดขัดเชิงระบบระเบียบไปเสียหมด

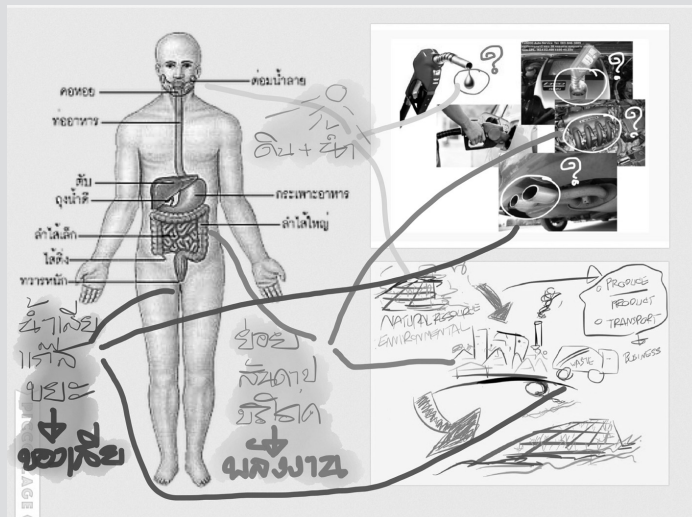
ขณะที่การจัดการน้ำเสียของเมืองส่วนใหญ่ ยังพึ่งพาระบบอาศัยน้ำดีมาเจือจาง กล่าวคือ พาน้ำเสียจากครัวเรือนและชุมชนผ่านท่อระบายน้ำไปสู่ธรณีชั้นฐานที่อยู่ต่ำที่สุดของเมืองคือบรรดาห้วยหนองคลองบึง แม่น้ำคูคลองทั้งหลาย คล้ายการรดน้ำสะอาดหลังปัสสาวะแล้วคือกันเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว หากไม่มีการคาดการณ์แนวโน้มความสามารถของแหล่งน้ำธรรมชาติที่จะรองรับปริมาณน้ำเสียจากการเติบโตของคน และบ้านในชุมชน เพื่อหาวิธีการในการจัดการด้วยแล้ว ปัญหาน้ำเสียก็จะไม่อาจหลีกเลี่ยง ส่งผลถึงสุขภาวะ และด้านการสาธารณสุขของประชาชนในพื้นที่ตามมา ทำนองเดียวกับเรื่องความแออัดของยวดยานการเดินทาง การสูญเสียพื้นที่ป่า พื้นที่โล่งสาธารณะ และพื้นที่สีเขียว ที่เกิดจากปัญหาด้านการคิด การวางแผน ความเข้าใจ การคาดการณ์แนวโน้ม และการหามาตรการเข้าจัดการ รักษาหรือหาเพิ่ม ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรนั่นเอง

ความเป็นไป และทางออก

สิ่งที่ควรคำนึงอีกประการหนึ่งที่สำคัญ ก็คือ โลกได้ออกแบบอาตายนะภายในของตัวไว้ให้มีสิ่งมีชีวิตอยู่เพียง 3 ชนิด นั่นคือ คน สัตว์ พืช โดยที่พืชให้น้ำและสัตว์เป็นแหล่งอาหารบนดินแก่มนุษย์ซึ่งอยู่ด้านบนสุดของห่วงโซ่อาหารดังกล่าว กาลต่อมา มนุษย์คิดอ่านประดิษฐ์เครื่องทุ่นแรงต่างๆที่เป็นเครื่องกลเครื่องจักรซึ่งอาศัยพลังงานบนโลกนี้เป็นเชื้อเพลิงมาใช้งานกันมากขึ้น การเผาผลาญการสันดาปของเครื่องยนต์และปลด

การ ปลดปล่อยควันพิษอากาศเสียจากการบริโภค รวมถึงมีการขับถ่ายทิ้งขยะและน้ำเสียออกมา ไม่ต่างจากระบบร่างกายของคนหรือเครื่องยนต์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ระบบนิเวศน์ของโลกใบเดิมจึงเสียสมดุลเพราะได้รับผลกระทบ เนื่องจากโลกมีสิ่งที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์มากกว่าแค่คน สัตว์ และพืชดังแต่ก่อนแล้ว นี่จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักรู้เป็นพื้นฐานข้อแรกๆ เสียก่อนที่จะไปออกแบบแผนงานเพื่อดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากความคิดเห็นที่กล่าวมาข้างต้น เป็นมุมมองของผู้เขียนต่อสถานการณ์ใน พ.ศ. นี้ ที่หากจะเป็นทางออกที่ดีสำหรับชาติบ้านเมืองที่มีท้องถิ่นท้องถิ่นที่หลอมรวมกันอยู่นี้ ขอให้คำนึงถึงความ

ธรรมชาติสร้างคน คนสร้างเครื่องยนต์ สร้างเมือง... คนพึ่งพาอาหารจากดิน น้ำ อากาศ... เครื่องยนต์และระบบเมืองก็เช่นกัน... กระบวนการย่อยเพื่อให้ได้พลังงานของคน เครื่องยนต์ และเมืองคือการย่อย, สันดาป, การบริโภค... ขั้นสุดท้าย คนปล่อยปัสสาวะ อุจจาระ: ขณะที่เครื่องยนต์ปล่อยไอเสียควันพิษ และเมืองปล่อยขยะ: น้ำเสีย มลภาวะ... เมื่อธรรมชาติไม่ได้สร้างเครื่องยนต์ สร้างเมือง แต่เพราะคนเป็นคนสร้างในภายหลัง.. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งยวด เพื่อรักษาโลกไว้ให้คนได้ใช้กันต่อไปอย่างยั่งยืน

ปล่อยของเสียหลังจากนั้นในรูปของมลพิษก็ตาม มา เปรียบเสมือนอวัยวะล้ม ตับ ไต กระเพาะ ลำไส้ตรงช่วงช่องท้องของมนุษย์ที่ใช้ย่อยอาหาร เพื่อให้มีเรี่ยวแรง และสุดท้ายมีการขับถ่ายของเสียในรูปน้ำและกากออกทางรูทวาร ฉนั้นใดก็ฉนั้น นั้น เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันมากขึ้นด้วยเป็นสัตว์สังคม จึงกลายเป็นเมืองที่ในแต่ละวันมีการขนส่งอาหาร น้ำ เชื้อเพลิงต่างๆ เข้าไปบริโภคภายในเมืองเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ และสุดท้ายก็มี

สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางด้าน การจัดการทรัพยากร-ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพลังงานให้ก้าวหน้ามากกว่าที่เป็นอยู่ คือเรื่องการปฏิรูปองค์กรที่กำกับดูแล การเลือกตั้งทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพ ให้พร้อมที่จะเอาผิดกับผู้ไม่หวังดีต่อชาติบ้านเมืองที่พยายามจะเข้ามาใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้ง ให้เป็นยักษ์เขี้ยวคมมีกระเบื้องพร้อมจะต่อกรกับการทุจริตการเลือกตั้งทุกช่องทางทุกรูปแบบ โดยผู้มีอำนาจพึงน้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช มาน้อมใส่เกล้าพินิจพิจารณาเป็นแนวทาง เป็นกุญแจสำคัญดอกแรกที่จะไขไปสู่แสงสว่างแก่ชาติบ้านเมืองต่อไป

“....ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่

การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...”

(พระบรมราโชวาทในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอกีรีราชา จังหวัดชลบุรี วันที่ 11 ธันวาคม 2512)

